

ถอดสัณฐานการเมืองไทย

ทหารกับประชาธิปไตย

โดย

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

บทความนี้นำเสนอในการอภิปรายทั่วไป จัดโดย

สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย

เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๔

ณ ห้องประชุมเอ.ที. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สารบัญ

ปฐมกถา

ภายนอกสดใส-ภายในไม่ดี

ภายนอกหม่นหมอง

ความสงบเรียบร้อยภายใน

กระแสใหญ่ในโลก

ประชาธิปไตยต้องเป็นสัจจะ

หรือการเมืองน้ำเน่าจะหวนกลับ

จุดวิกฤต

ความสำคัญของกองทัพที่มีศักดิ์ศรี

รสช.จะถอนตัววิธีการอย่างไร

ปัจฉิมกถา

ปฐมกถา

เมื่อมีปัญหาหรือความขัดแย้ง มนุษย์พยายามแก้ปัญหาด้วยวิธีต่างๆ เช่น ถกเถียงหาเหตุผลว่าใครผิดใครถูก เกรงใจต่อรอง ประท้วง ต่อต้าน สิ่งที่คุณเหมือนจะขาดไปและทำได้ยากคือ การใช้ความรัก ความเมตตาแบบพี่น้อง ลูกหลาน

ในสังคมมีปัญหาที่แก้ไขได้ยากเป็นอันมาก ความเกลียด ความกลัว ความเป็นปฏิปักษ์ มีส่วนทำให้การแก้ปัญหายากลำบากมากขึ้น หรือทำให้ปัญหาขยายตัว ถล่มเข้าไปสู่ความเลวร้ายมากขึ้น

ในครอบครัวนั้นเชื่อว่าพ่อแม่ลูกจะทำอะไรถูกใจหรือถูกต้องกันไปเสียทั้งหมดแต่การดำรงความเป็นครอบครัวอยู่ได้อาศัยความรักความเมตตาแบบพี่น้องลูกหลาน

สังคมเป็นครอบครัวใหญ่ ความไม่ถูกใจความไม่ถูกต้องย่อมมีมาก แต่ความรัก ความเมตตาแบบพี่น้องลูกหลานมีน้อย

ในเรื่องต่อไปนี้จะเสนอวิธีแก้ปัญหาโดยพยายามใช้ความรัก ความเมตตาเข้ามาเป็นพื้นฐาน

เหตุการณ์ทางการเมืองและการทหาร ได้ดำเนินมาถึงจุดที่ถักทอโยงใย เข้าไปสู่การเกิดความเสียหายแก่บุคคลและสถาบันที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้นทุกทีอย่างไม่มีทางหลุด ประจวบขึ้นส่วนต่างๆ มาสอดคล้องกันเข้าเป็นลูกกระเบิดเวลาทางสังคมที่รอเวลาระเบิดและเกิดสภาวะวิกฤต

บทความนี้นำเสนอวิธีถอดสลักการเมืองว่าด้วยเรื่องทหารกับประชาธิปไตย

ภายนอกสดใส-ภายในไม่ดี

ก่อนการยึดอำนาจเมื่อ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ภาพพจน์ของประเทศไทยต่อโลกภายนอกเป็นภาพพจน์ที่สดใส คือเป็นประเทศประชาธิปไตย มีความเจริญก้าวหน้าทันสมัย เศรษฐกิจเติบโต ได้รับการยกย่องสรรเสริญทั่วไป แต่ภายในไม่ค่อยดี มีทุจริตคอร์รัปชันสูง มีการทุบชื้อเสียงเพื่อการเป็นผู้แทนราษฎร มีการแย่งชิงกันเป็นรัฐมนตรี มีการใช้เงินในทางที่ไม่สมควร ในทางการเมือง จนเรียกกันว่าเป็นระบบชนาธิปไตย และมีการเรียกการเมืองแบบนี้ว่าเป็นการเมืองน้ำเน่าเป็นที่เอือมระอาแก่ประชาชนเป็นอย่างยิ่ง และเป็นเงื่อนไขให้การยึดอำนาจเมื่อ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ สำเร็จโดยง่าย

จริงอยู่การทำรัฐประหารมีสาเหตุอื่น แต่ความไม่ถูกต้องทางการเมืองเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดรัฐประหาร

ในระบบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองจะต้องมีฐานอยู่ในประชาชนอย่างกว้างขวาง ละทำเพื่อประชาชน ประชาชนจะเป็นเกราะคุ้มกันไม่ให้มีรัฐประหาร หรือไม่มีใครคิดจะทำรัฐประหาร แต่พรรคการเมืองของเรายังเป็นกลุ่มผลประโยชน์แคบๆ ถึงเวลาเลื้อยตั่งก็ไปชื้อเสียงกัน โดยไม่สนใจที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้องกับประชาชน จึงขาดภูมิคุ้มกันต่อการยึดอำนาจด้วยการกำลังทหาร

ที่พูดนี้ไม่ได้แปลว่าเราไม่มีนักการเมืองที่ดี แท้ที่จริงเรามีนักการเมืองที่ดีเพิ่มจำนวนมากขึ้น แต่ยังไม่เพียงพอ การสร้างการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยและมีความถูกต้องดีงาม เป็นการป้องกันการยึดอำนาจจากทหารที่ดีที่สุด แม้ทหารเองก็พูดเช่นนั้น

ภายนอกหม่นหมอง

เมื่อเกิดรัฐประหารขึ้น ภาพพจน์ของประเทศไทยต่อโลกภายนอกเปลี่ยนไปทันที ลดฐานะไปเป็นประเทศแบบ “ซอหม่อง” ไม่ว่าคณะทหารผู้ยึดอำนาจจะพยายามประดิษฐ์คำมาเรียกตนเองว่า รสช. ผคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ) หรืออะไร สื่อมวลชนต่างประเทศก็จะเรียกว่า Military Junta คำสองคำก็เรียกว่า Military Junta ประเทศที่ปกครองด้วย Military Junta เป็นประเทศที่มีเกียรติภูมิต่ำ และเป็นที่รังเกียจของชาวโลกมากขึ้นทุกที เพราะประเทศเหล่านี้ปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของประชาชน เศรษฐกิจย่ำแย่ มักนำไปสู่การใช้กำลังรุนแรง และเกิดสงครามง่ายกว่าประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย

แม้กระทั่งบัดนี้ นายกรัฐมนตรีไทยไม่สามารถเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาและประเทศส่วนใหญ่ในยุโรป เพราะเขารังเกียจว่าประเทศเราปกครองด้วยระบบเผด็จการ

สหรัฐอเมริกานั้นถึงกับตราไว้เป็นกฎหมายเลยว่ารัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือกับประเทศที่รัฐบาลไม่ได้มาจากการเลือกตั้งไม่ได้ นี่ก็มีวุฒิสมาชิกเสนอให้รัฐบาลสหรัฐกดดันทางเศรษฐกิจแก่รัฐบาลซอหม่อง

ในโลกปัจจุบันซึ่งมีความเป็นโลกสันนิบาต (globalization) หรือการติดต่อเชื่อมโยงกันเป็นสังคมโลก ภาพพจน์และสถานภาพของประเทศต่อประชาคมโลกจะถือว่าไม่สำคัญไม่ได้ ภาพพจน์ที่ไม่ดีกระทบความรู้สึก เกียรติภูมิ และความสัมพันธ์ทั้งทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ จึงความจะหาทางออกจากภาพพจน์ประเทศเผด็จการโดยเร็ว

ความสงบเรียบร้อยภายใน

เมื่อภาพพจน์ภายนอกเสียหายไปเช่นนั้น หากเราสามารถฟื้นฟูบูรณะกิจการภายในของเราให้ดีกว่าเดิมก็อาจจะพอทดแทนกันไปได้บ้าง คณะ รสช. ก็คงหวังจะให้เกิดความสงบเรียบร้อย จึงตั้งชื่อคณะของตนเช่นนั้น และคงจะหวังให้บ้านเมืองมีความสุขความเจริญ คงจะไม่มีคนไทยคนใดที่ไม่อยากเห็นประเทศของตนมีความสุขความเจริญ ส่วนจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จนั้นขึ้นกับเหตุปัจจัยตามหลักอิทัปปปัจจยตา

ความสงบเรียบร้อยคืออะไร ที่จริงคำว่า สงบเรียบร้อย มีความหมายลึกซึ้งหมายถึง ศานติ อิศรภาพ ศีลธรรม ปัญญา ความสุข หรือความถูกต้อง การที่ระบบใดๆ จะดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อย ส่วนประกอบต่างๆ จะต้องมีความถูกต้อง รถยนต์จะวิ่งไปได้สงบเรียบร้อย ส่วนประกอบของระบบรถยนต์จะต้องมีความถูกต้อง สังคมก็เป็นระบบที่มีองค์ประกอบต่างๆ มากมาย สังคมจะดำเนินไปอย่างสงบเรียบร้อย องค์ประกอบทั้งหมดจะต้องมีความถูกต้องกล่าวคือ

ระบบการเมืองจะต้องมีความถูกต้อง

พรรคการเมืองจะต้องมีความถูกต้อง

กองทัพจะต้องมีความถูกต้อง

ระบบราชการจะต้องมีความถูกต้อง

สื่อมวลชนจะต้องมีความถูกต้อง

ปัญญาชนจะต้องมีความถูกต้อง

ประชาชนจะต้องมีความถูกต้อง ฯลฯ

ถ้าปราศจากความถูกต้อง ความสงบเรียบร้อยหาเกิดขึ้นไม่
อำนาจของใครคนหนึ่งคนเดียวหรือพวกหนึ่งพวกเดียว ไม่สามารถสร้าง
ความสงบเรียบร้อยขึ้นได้

ในสมัยที่พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสมบูรณ์ หากไม่ทรงมี
ทศพิธราชธรรมบ้านเมืองเกิดอาเพศวุ่นวาย ทศพิธราชธรรม หมายถึง ความ
ถูกต้อง

๕

กระแสใหญ่ในโลก

ในสมัยปัจจุบันเมื่อสังคมมีความหลากหลาย ประชาชนมีการศึกษา และ
มีบทบาทในเรื่องต่างๆ มากขึ้น อีกทั้งข้อมูลข่าวสารกระจายอย่างทั่วถึง สังคม
ทั่วโลกได้ก้าวเข้าสู่กระแสใหญ่ของประชาธิปไตย และการกระจายอำนาจ
การรวมศูนย์อำนาจไม่ว่าด้วยระบบใดๆ ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงและ
ความเสื่อมสลาย ดังจะเห็นได้ว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งรวมศูนย์
อำนาจอยู่ที่องค์พระมหากษัตริย์ ต้องยกเลิกหรือปรับเปลี่ยนกันทั่วโลก ระบบ
คอมมิวนิสต์ก็กำลังเสื่อมไป เพราะเป็นระบบที่มีการรวมศูนย์อำนาจสูง ระบบ
เผด็จการทหารก็ต่างต้องยกเลิกเป็นทิวแถว เช่น ระบบปักจุงฮีในเกาหลี ระบบ
มาร์คอสในฟิลิปปินส์ ระบบเผด็จการทหารในบังกลาเทศ ปากีสถาน ชิลี
อาร์เจนตินา ฯลฯ

ในระบอบประชาธิปไตยต้องรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน และ
มีการกระจายอำนาจไปสู่สถาบันท้องถิ่นโดยทั่วถึง เช่น รัฐ จังหวัด อำเภอ
ตำบล และองค์กรชุมชน

ประเทศที่มีการกระจายอำนาจไปทั่วถึงย่อมเกิดความสงบเรียบร้อยทาง
การเมือง ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เขียนและใช้รัฐธรรมนูญที่มีการกระจาย

อำนาจมากกว่า 200 ปี รัฐธรรมนูญก็ใช้ได้ และประเทศมีความมั่นคงเข้มแข็ง ประเทศที่การกระจายอำนาจยังไม่ลงตัวย่อมเกิดความขัดแย้งรุนแรงและสงคราม เช่น พม่า อินเดีย สหภาพโซเวียต ยูโกสลาเวีย

ระบอบการเมืองของทุกประเทศ ไม่ช้าก็เร็ว จะต้องเคลื่อนตามกระแสใหญ่ของโลก คือ กระแสประชาธิปไตย และการกระจายอำนาจ อะไรที่สวนกับกระแสนี้จะไม่สามารถดำรงคงอยู่ได้นาน ความขัดแย้งปั่นป่วนจะเกิดขึ้น และสังคมจะคืบคลานไปสู่จุดสมดุลใหม่อันจะสงบลงด้วยการมีประชาธิปไตย และการกระจายอำนาจ ธรรมชาติของมนุษย์ย่อมพอใจความเป็นอิสระ และไม่พอใจในระบบระบอบใดๆ ที่ปิดกั้นบีบคั้นเสรีภาพ นี่เป็นสัจธรรมอย่างหนึ่ง

๖

ประชาธิปไตยต้องเป็นสัจจะ

ประชาธิปไตยต้องเป็นสัจจะหรือความจริง กล่าวคือ ประชาชนมีสิทธิขั้นพื้นฐานและมีการกระจายอำนาจโดยทั่วถึง การเมืองน้ำเน่าหรือชนาธิปไตย ยังไม่ใช่ประชาธิปไตย ฉะนั้นจึงไม่ควรเบียดเบียนหรือเอื้ออำนวยการประชาธิปไตย แต่ควรไฝหาและสร้างสรรค์ประชาธิปไตย ต่อเมื่อมีประชาธิปไตยที่แท้จริงจึงจะเกิดความสงบเรียบร้อย เจริญ และมั่นคง

ประชาธิปไตยต้องมีการกระจายอำนาจไปสู่สถาบันท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงองค์กรชุมชน หรือองค์กรประชาชนโดยทั่วถึง หากยังคงมีการรวมศูนย์อำนาจ ย่อมไม่มีรัฐบาลใดๆ สามารถบริหารจัดการให้เกิดความสงบเรียบร้อยได้ ความยากจนย่อมแก้ไขไม่ได้ การกระจายรายได้ไม่ใช่การพยายามกระจายเงินเฉยๆ แต่ต้องกระจายอำนาจ หากมีการกระจายอำนาจไปถึงองค์กรชุมชน ให้องค์กร

ชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการเรื่องของชุมชน ก็จะแก้ไขความยากจนได้ โดยรวดเร็ว และเกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน

ตลอดครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาประชาธิปไตยล้มลุกคลุกคลาน ยังไม่มีการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นเหตุให้เกิดปัญหาความยากจนไม่ได้ เกิดช่องว่างในสังคม เกิดความอึดอัดขัดข้อง และขัดแย้งด้วยประการต่างๆ สุขภาพจิตของผู้คนเสื่อมโทรมอันรวมเรียกว่าการพัฒนาที่ไม่ได้สมดุลหรือไม่ยั่งยืน เมื่อไม่ยั่งยืนก็ไม่มั่นคง

การพัฒนาเศรษฐกิจจะพุ่งพรวดเป็นจรวดไปหาได้ไม่ จะถูกข้อจำกัดทางการเมืองและทางสังคมดั่งรั้งไว้ จำเป็นต้องมีพัฒนาการทางการเมือง และสังคมพร้อมกันไปด้วย

ประชาธิปไตย และการกระจายอำนาจคือกุญแจไขไปสู่ความเจริญที่แท้จริง

๓

หรือการเมืองน้ำเน่าจะหวดกลับ

ในการยึดอำนาจเมื่อ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ คณะ รสช. ได้ประกาศเจตจำนงที่จะสรรค์สร้างประชาธิปไตย มาบัดนี้ความหวังดังกล่าวจะปลาบไป การเมืองน้ำเน่าส่อเค้าว่าจะหวดกลับคืนมา นักการเมืองเริ่มเคลื่อนไหวเข้าสู่ขั้วอำนาจและเงิน มีการจัดตั้งพรรคการเมืองที่แอบอิงกับอำนาจกองทัพ และใช้เงินจำนวนมหาศาลซื้อนักการเมืองเข้าพรรค ซึ่งประกาศเจตจำนงที่เยาะหุนผู้นำกองทัพเป็นนายกรัฐมนตรี

ความไม่แน่ใจ ความสงสัยเคลือบแคลงว่า รสช. ต้องการจะสืบต่ออำนาจปกครองบรรยากาศทางการเมืองของไทย

ความสงสัยเคลือบแคลงนี้ส่งผลกระทบต่อบุคคลและสถาบันต่างๆ โดยรอบด้าน กล่าวคือ

สงสัยว่าคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินนักการเมืองจะเป็นเครื่องมือต่อนักการเมืองไปเข้าพรรคที่สนับสนุน รสช. หรือทำลายนำการเมืองฝ่ายตรงข้ามทำให้คนดีๆ อย่างพลเอกสิทธิ จิรโรจน์ พลอยต้องมัวหมองไปด้วย

สงสัยว่าคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จะร่างตามโพหรือมีเจตนาจะร่างเพื่อเปิดโอกาสให้ รสช. เข้ามาสวมอำนาจทางการเมือง

สงสัยว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติจะเป็นสภาไฟ ในที่สุดก็จะมีมติให้เป็นไปในทางที่ได้ รสช. เข้ามาสวมอำนาจทางการเมือง

เมื่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญร่างบทเฉพาะกาลให้คงมาตรา ๒๗ ไว้ ก็มีเสียงประท้วงสวดสับกันอย่างยิ่งมี ทั้งๆ ที่ รสช. ก็มีความระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ใช่อำนาจตามมาตรานี้เลยในเวลาที่ผ่านมา แต่ความเคลือบแคลงว่า รสช. ต้องการจะสืบท่ออำนาจเป็นต้นเหตุให้มีปฏิกริยารุนแรงต่อการคงมาตรา ๒๗ ไว้ในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ

จะเห็นได้ว่าความเคลือบแคลงสงสัย รสช. จะสืบท่ออำนาจทางการเมืองเป็นต้นตอแห่งปัญหาทั้งหลายทั้งปวง และทำให้เกิดความไม่มั่นใจต่ออนาคตของประเทศ

๘

จุดวิกฤต

ทั้งๆ ที่ รสช. เป็นคณะรัฐประหารที่ใช้อำนาจเผด็จการอ่อนที่สุด แต่ปรากฏว่ากำลังถูกกระแสการวิพากษ์วิจารณ์พุ่งเข้าใส่อย่างรุนแรงมากขึ้นวันต่อวันซึ่งกระทบกระเทือนถึงกองทัพด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

หากผู้นำกองทัพเข้าไปสวมอำนาจทางการเมืองอย่างที่สูงสักกัน จะเป็นการทำลายทั้งการเมืองและกองทัพ

การเมืองจะไม่มีอะไรดีขึ้น การเมืองน้ำเน่าจะหวนกลับมาแลไหลบ่าแรงมากขึ้น เพราะเป็นการเมืองที่มีฐานอยู่ในอำนาจและเงิน มิใช่มีฐานอยู่ในประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย การพัฒนาประชาธิปไตยและการพัฒนาเพื่อความร่มเย็นจะสะดุดหยุดชะงักลง และความสับสนขัดแย้งจะบังเกิดขึ้น กองทัพจะอ่อนแอและแตกแยกอย่างรุนแรง เมื่อผู้นำกองทัพเข้าไปสวมอำนาจทางการเมือง ย่อมเกิดความแตกแยกในหมู่ทหาร เพราะทหารจะถูกแบ่งแยกเป็นทหารการเมืองกับทหารอาชีพ การแต่งตั้งโยกย้ายคงจะเป็นไปตามว่าใครจะเป็นพรรคพวกและสนับสนุนผู้มีอำนาจยิ่งกว่าการแต่งตั้งจากคุณภาพและคุณงามความดีหรือความถูกต้องทางการทหาร การต่อสู้แย่งชิงอำนาจจะเกิดขึ้นดูอย่างพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นนายทหารที่ดีอย่างยากที่จะหาใครเทียบได้เมื่อเข้าไปสวมอำนาจทางการเมืองจากฐานทางทหาร ยังถูกการพยายามทำรัฐประหารและถูกลอบสังหารหลายครั้ง เหตุการณ์ทำนองเดียวกันจะเกิดขึ้นอีก ซึ่งจะจุดรั้งประเทศไทยเข้าไปสู่ความเป็นประเทศป่าเถื่อน และเกิดความเสียหายอย่างหนักต่อชีวิต ทรัพย์สิน และโอกาสของการพัฒนา ผมต้องขอร้องให้ทุกฝ่ายยับยั้งชั่งใจในการใช้กำลังเข้าแก้ปัญหาให้จงหนัก ไม่ว่าจะเป็นรัฐประหารซ้ำหรือรัฐประหารซ้อน เพราะจะทำให้เหตุการณ์เลวร้ายยิ่งขึ้น

๕

ความสำคัญของกองทัพที่มีศักดิ์ศรี

คำโบราณกล่าวว่า “หากต้องการทำลายใคร ให้คนนั้นมีอำนาจมากๆ” หากกองทัพเข้าไปสวมอำนาจทางการเมืองย่อมเป็นการทำลายทั้งการเมืองและ

กองทัพดังกล่าวแล้ว กองทัพที่อ่อนแอ แยกแยกและไม่เป็นที่รักใคร่ศรัทธาของประชาชน ย่อมขาดพลังทางศีลธรรมที่จะช่วยให้การเมืองปรับไปสู่ความถูกต้อง

ในทางตรงข้ามหากกองทัพเป็นกองทัพ ไม่เข้าไปสวมอำนาจทางการเมืองทะนุบำรุงความเข้มแข็ง มีความประหยัด มีความถูกต้องในการดำเนินการ กองทัพย่อมทรงไว้ซึ่งความสามัคคีและศักดิ์ศรี มีพลังทางศีลธรรมสูง โดยไม่ต้องทำอะไร กองทัพที่มีพลังทางศีลธรรมสูงจะเป็นเหตุปัจจัยให้การเมืองปรับตัวไปสู่ความถูกต้อง และสิ่งอื่นๆ ในสังคมสามารถวิวัฒนาการไปสู่ความดีงามได้

เราอย่าเห็นกองทัพที่อ่อนแอและแตกแยกเป็นของดีเลย เพราะจะทำให้เกิดสิ่งที่ไม่ใคร่ไม่งามได้มาก การมีกองทัพที่ดี มีศักดิ์ศรี มีความถูกต้อง มีพลังทางศีลธรรมสูง มีความสำคัญต่อบ้านเมืองยิ่งกว่าการที่ผู้นำกองทัพเข้าไปเป็นนายกรัฐมนตรีนอกจากฐานทางทหารแล้วทำให้ทั้งการเมืองและกองทัพเสื่อมลง

๑๐

รสช. จะถอนตัวอย่างไร

การที่ รสช. ตกอยู่ในสภาพเป็นเป้านิ่ง ถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นรายวันไม่ใช่ของดีผมเชื่อว่า รสช. เองก็ตกอยู่ในสภาพอึดอัดและต้องการถอนตัว แต่จะถอนก็ไม่กล้าด้วยเหตุ ๒ ประการ คือ

หนึ่ง กลัวจะถูกกลั่นแกล้งแก้แค้น

สอง กลัวว่าการเมืองน่าจะกลับคืนมา บ้านเมืองจะไม่มีอะไรดีขึ้น ซึ่งทั้งสองประการเป็นความกลัวที่มีมูล

เมื่อไม่กล้าถอนตัว และไม่แน่ใจว่าจะทำอะไรต่อไปดี ก็จะอยู่ไปเรื่อยๆ อย่างเก่าหรือเลยสวมอำนาจต่อไป ก็จะกล้าเข้าไปสู่เหตุการณ์เลวร้ายอย่างถอนตัวไม่ขึ้นดังกล่าวนี้อาจข้างต้น

ฉะนั้นคงจะต้องมาช่วยกันคิดว่า รสช. จะถอนตัวอย่างไร จึงจะมีหลักประกันว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์ ๒ ประการ ดังกล่าวข้างต้น

หลักการที่ตรงนี้ก็คือน่าไม่ใช่ รสช. ถอนตัวไปเฉยๆ แต่ก่อนถอนต้องวางกติกาประชาธิปไตยไว้ให้การเมืองดำเนินไปบนเส้นทางของความถูกต้อง

ขณะนี้ รสช. มีอำนาจรัฐ แต่เคยเมยที่จะใช้อำนาจรัฐที่ยึดมาสร้างความถูกต้องขึ้น อาจเพราะเกรงใจที่จะใช้อำนาจ หรือลั้งเลใจหรือด้วยประการใดก็ตามปล่อยให้เหตุการณ์ดำเนินไปเองท่ามกลางความคลุมเครือ จนจะพากันเข้าไปสู่จุดวิกฤต และเกิดผลลบแก่ทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อย่างที่เรียกกันว่าเป็นเกมที่มีผลรวมเป็นลบ (negative sum game)

ไม่ว่าสถานการณ์ปัจจุบันนี้แห่งชาติ หรือคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ หรือคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินนักการเมือง ทั้งๆ ที่หลายคนเป็นคนดีแต่บริบทของการเกิดขึ้นและการทำงานท่ามกลางความคลุมเครือ ทำให้ท่านเหล่านี้พลอยต้องมาเสียเกียรติประวัติไปด้วยในเหตุการณ์ครั้งนี้

แต่ก็มีวิธีที่จะแก้ไขเหตุการณ์ทั้งหมดให้ทุกฝ่ายไม่เสียหาย มีศักดิ์ศรีและบ้านเมืองสามารถพัฒนาไปด้วยความเรียบร้อย อย่างค่อนข้างจะทันทีทันใดโดยรสช. จะต้องใช้อำนาจรัฐที่ตนมีสถาปนากติกาเพื่อความถูกต้องขึ้นในบ้านเมืองขณะนี้ทั้งจุดวิกฤต และโอกาสอยู่ในเวลาเดียวกัน สุดท้ายแต่การตัดสินใจ

วิธีการ

๑. รสช. ออกประกาศอย่างเด็ดเดี่ยวว่าจะไม่สืบทอดอำนาจทางการเมืองอย่างเด็ดขาด และไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองใดๆ ที่จะมาสนับสนุนผู้นำกองทัพ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตแล้ว ความไม่แน่ใจ ความเคลือบแคลงสงสัยจะปลาสไป บรรยากาศทางการเมืองและเศรษฐกิจจะแจ่มใสขึ้นทันที และสิ่งต่างๆ จะเข้ารูปเข้ารอยจะพูดจาอะไรต่อไปผู้คนก็จะให้ความเคารพ
๒. รสช. ร่วมกับสภานิติบัญญัติแห่งชาติ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ นักวิชาการ และคนอื่นใด ประชุมหารือกันอย่างเปิดเผย และจริงใจที่จะวางกติกาประชาธิปไตย และการกระจายอำนาจไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายเลือกตั้ง และกฎหมายอื่นใด โดยมีหลักการดังนี้
 - ๒.๑ รับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งหมดในอำนาจทั้งสาม คือ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ โดยผู้ใดจะละเมิดมิได้
 - ๒.๒ มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขโดยระบบรัฐสภาที่ได้มาจากการเลือกตั้ง และนายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง
 - ๒.๓ ยกเลิกวุฒิสภา หรือมีวุฒิสมาชิกโดยการเลือกตั้งที่กำหนดคุณสมบัติของผู้รับเลือกตั้ง
 - ๒.๔ ประชาชนแต่ละคนมีสิทธิในการเลือกผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคนเท่านั้น
 - ๒.๕ ออกกฎหมายให้สิทธิแก่ประชาชนในการขูดข้อมูลในการบริหารราชการแผ่นดิน

๒.๖ ให้มีการแต่งตั้งคณะผู้ตรวจการรัฐสภาที่เป็นอิสระ และมีอำนาจอย่างแท้จริง

๒.๗ ให้นักการเมืองแสดงบัญชีทรัพย์สินต่อสาธารณะเป็นระยะๆ

๒.๘ ให้มีการบัญญัติโทษที่รุนแรงต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ซื้อเสียง

๒.๙ ให้มีการกระจายอำนาจไปสู่สถาบันท้องถิ่นโดยทั่วถึง โดยให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด และให้รัฐบาลท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารจัดการมากที่สุดให้มีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านทุก ๔ ปี

ให้ประชาชนสามารถจัดตั้งองค์กรชุมชนของตนเองและให้องค์กรชุมชนเป็นนิติบุคคลสามารถบริหารกิจกรรมของชุมชนได้มากที่สุด รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรเหล่านี้เป็นกติกาประชาธิปไตย และการกระจายอำนาจที่จะช่วยให้เกิดการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยขึ้นโดยรวดเร็ว การทุจริตคอร์รัปชันทางการเมืองจะลดน้อยลง เพราะถูกตรวจสอบโดยสาธารณะ ความยากจนจะหายไปอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยจะขึ้นบนเส้นทางของการพัฒนาไปสู่ความเจริญ และความมั่นคงยั่งยืน

๓. คณะทหารถอนตัวจากคณะรัฐมนตรีและจากรัฐวิสาหกิจทั้งหมดกลับเข้ากรมกอง รสช. ยุบตัวหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และตั้งหน้าผดุงความถูกต้องของกองทัพให้เป็นศักดิ์เป็นศรีของประเทศ

๑๒

ปัจฉิมกถา

เมื่อได้ทำให้ถูกต้องดังกล่าวข้างต้น ความดีงามและศักดิ์ศรีย่อมเกิดแก่ทุกฝ่าย รสช. จะได้รับการยกย่องนับถือในประวัติศาสตร์ ว่าเป็นทหารที่สร้าง

ประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเป็นฐานให้สังคมไทยประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงกองทัพสามารถรักษาความเป็นปึกแผ่น และศักดิ์ศรี อีกทั้งมีพลังทางศีลธรรมสูงสมานึกสภานิติบัญญัติ และกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ หลุดออกจากภาพพจน์ว่าเป็นสภาโศก กรรมการโศก กลายเป็นได้รับความยกย่อง นับถือว่าได้มีส่วนช่วยสร้างกติกากฎของสังคมที่ต้องขึ้นไว้ในบ้านเมือง เมื่อเป็นดังนี้แล้วผู้นำทหารไม่ต้องกลัวว่าจะมีใครมาแก้แค้น เพราะมิใช่ทหารกลับเข้ากองทัพอย่างผู้แพ้ แต่ในฐานะวีรบุรุษที่ได้วางรากฐานของความถูกต้องไว้ให้สังคมไทย ความถูกต้องและความสนับสนุนจากประชาชนจะเป็นเกราะป้องกันภัยอันตรายให้ทหาร

ที่เสนอมาทាំងหมัดนี้อาศัยฐานทางวัฒนธรรมที่ดีของคนไทย คนชาติไทยเป็นคนมีน้ำใจ ไม่ชอบหักหาญ แหกหัก แต่นิยมการรอมชอม หากไม่ถูกทำให้เสียหน้าและทำลายศักดิ์ศรี ข้อเสนอวิธีแก้ปัญหานี้ทำด้วยความรัก ความเมตตาแบบทุกคนเป็นพี่น้องกัน

จุดวิกฤตเป็นโอกาสด้วย ขณะเดียวกันที่จะแก้ปัญหายากๆ ขอให้คนไทยใช้โอกาสนี้ ร่วมกันแก้ไขแบบก้าวกระโดดให้เกิดประชาธิปไตยที่แท้จริงขึ้นในสังคมของเรา และให้โลกเห็นว่าคนไทยเป็นชาติที่มีคุณธรรมและอารยธรรมสูง สามารถพลิกเรื่องร้ายให้กลายเป็นดีได้อย่างฉับพลัน โดยอาศัยคุณลักษณะเฉพาะของคนชาติไทย

ถ้าแม่ รสช. มิได้ใช้โอกาสนี้ถอดสลักถูกระเบิดเวลาทางการเมืองด้วยเหตุผลใดก็ตาม ขอท่านทั้งหลายอย่าได้รู้สึกผิดหวัง เพราะ มันเป็นเช่นนั้นเอง มันเป็นเช่นนั้นเอง ตถตา ตถตา

แต่ในที่สุดสังคมไทยก็ต้องดิ้นรนไปสู่การเป็นประชาธิปไตย และมีการกระจายอำนาจตามกระแสใหญ่ของโลก ประจวบที่น้ำทั้งหลายทั้งปวง ย่อมมีทะเลและมหาสมุทรเป็นที่ไป เป็นธรรมดา

ยังมีการเผยแพร่ให้ปวงชนได้เข้าใจความสำคัญ และแนวทางแห่งประชาธิปไตย และการกระจายอำนาจได้มากเท่าใด การเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยย่อม เป็นไปได้ด้วยสันติวิธีมากขึ้นเท่านั้น